

облик рада, демократска организација у тржишној организацији, систем комуникација, међуљудски односи и руковођење, промене у суштини руковођења у тржишној привреди и слободном друштву, елементи анализе и систематизације радних места и руковођење).

3. У трећем делу (стр. 367-419) обрађене су следеће тематске целине: *Кадровска функција и информациони системи* - стр. 367-374 (информациони подсистем кадрова - база података, полидисциплинарност истраживања и примене, хуманизација информационог система); *Принципи изграђивања информационог подсистема кадрова* - стр. 375-403 (носиоца информација о кадровима, одређивање вредности информација о кадровима, изградња информационог подсистема кадрова, структура информационог подсистема кадрова, систем пријема и праћења успешности радника, прикупљање и обрада података за кадрове, систем датотека, анализа података, обрада података); *Елементи за заснивање система праћења кадрова* - СИПРАК - стр. 404-419 (базе СИПРАК, методи за израду кадровског модела, елементи структурно-организационог модела СИПРАК).

4. На крају дат је и одабрани списак литературе (стр. 420-423), као и шематски преглед најзначајнијих теорија руковођења (теорија случајева; теорија бихејвиористичке оријентације; теорија социотехничког система; теорија одлучивања; математичке теорије; контингентне теорије, теорија улога, Макинсијева теорија "7-С", операциона теорија).

IV. По природи ствари разуме се да појава новог, па према томе и ове књиге, може и треба да отвори могућност расправе и полемике о одређеним стручним питањима и проблемима.

1. Садржински, стручна расправа би се, између осталог, могла отворити како у вези са питањима опште концепције науке о управљању (нпр. у вези са редоследом излагања и методологијом обраде основних тематских целина, тј. интеракција организације, кадрова и руковођења), тако и у односу на поједина конкретна схватања и ставове (нпр. о процесима у савременој тржишној организацији, стр. 40; о професионализму јавног сектора у државној управи, стр. 234-243; о хуманизацији информационог система, стр. 371-374, итд.). Међутим, као основна концептуална дилема може се поставити питање целисходности одређења за постојећу математику; можда би целисходније било да једноставно сваки од три основна одељка обрађује конкретну тематику и да носи одговарајући назив (тј. "организација", "кадрови", "руковођење"). Не сме се, наравно, губити из вида да је композиција књиге ствар индивидуалне процене и привилегија сваког аутора понаособ.

V. Сумирајући речено може се без резерви констатовати да је ново издање књиге "Наука о управљању - организација, кадрови, руковођење", универзитетског професора др Драгољуба Каврана, значајан допринос актуелној обради материје науке о управљању. Као таква, књига "Наука о управљању - организација, кадрови, руковођење", као што је до сада и био случај са ранијим верзијама, треба да је "надохват руке" свакоме ко се код нас бави веома комплексном, а на моменте чак и веома конфузно, материјом "организација - кадрови - руковођење".

проф. др Стеван Лилић

Зоран Стојановић, ПОЛИТИКА СУЗБИЈАЊА КРИМИНАЛИТЕТА, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад, 1991, стр. 134

Невеликој уибеничкој литератури о криминалној политици на јужнословенском просторима (Е. Милер, *Криминална политика*, Загреб, 1904; А. Маклесов, *О ројти и налогah kriminalne politike*, Љубљана, 1934; М. Чубински, *Криминална политика*, Београд, 1937; Lj. Vavcon, *Kriminalna politika in njene tendence v socijalistični družbi*, Љубљана, 1958. и М.

Милутиновић, *Криминална политика*, Београд, 1984), додато је једно вредно дело чији је писац професор др Зоран Стојановић.

Пре свега, задржаћемо се на наслову. Назив рада је *Политика сузбијања криминалитета*, а не *криминална политика*. Политика сузбијања криминалитета схвата се као двојствена - практична делатност ("рационална и организована делатност усмерена на сузбијање криминалитета") и научна дисциплина (бави се научним испитивањем, вредновањем и усавршавањем кривичног права и других средстава за сузбијање криминалитета). Ова дисциплина се бави криминалитетом у ширем смислу (свим друштвено опасним понашањима на која друштво реагује), а не само понашањима кажњивим у кривичном праву.

Глава два уџбеника посвећена је основним принципима политике сузбијања криминалитета. У њој се указује на ограничења друштвеног реаговања на криминалитет које полази од идеја правне и демократске (за разлику од партијске и полицијске) државе, начела легитимности, рационалности и хуманости. Посебна пажња посвећена је људским правима као лимитирајућем чиниоцу употребе репресивних средстава.

Следеће три главне књиге баве се различитим средствима за сузбијање криминалитета. Трећа и четврта указују на мере формалне социјалне контроле, док је пета глава посвећена "ванкривичноправним средствима и стратегијама" (неформална контрола). Међу свим овим средствима издваја се кривично право као средство контроле криминалитета (кривичноправна политика). Аутор се посебно бави функцијама кривичног права и границама зоне кажњивости, а излагање о легислативној делатности праћено је и примерима најновијих измена у југословенском кривичном законодавству.

Глава четири посвећена је органима кривичног правосуђа (полиције, тужилаштва, суда и установа за извршење кривичних санкција) и њиховом деловању на сузбијању криминалитета. У склопу излагања о деловању полиције, уз јасно указивање на ограничености и проблеме са којима се у раду срећу полицијски органи, указано је и на озбиљне критике које њеном начину ангажовања стављају представници "критичке криминологије". Аутор, са своје стране, указује на могуће злоупотребе и слабости које су последица приватизације или незаконитог деловања појединаца.

Главе шест и седам уџбеника могле би се, у односу на претходне, означити као његов *Посебни део*. Полазећи од потребе да се деловање на сузбијању једне тако дифузне и разноврсне појаве као што је криминалитет, представи па примеру неких њених конкретних облика, у књизи су изабрана два: малолетничка делинквенција и организовани криминалитет, који због опасности по друштво такав третман и заслужују.

Док је о самој малолетничкој делинквенцији у нашој литератури било радова, организовани криминалитет је (из различитих, чак и идеолошких разлога) био занемарен као истраживачки проблем. Стојановић, због тога, на почетку излагања указује на две (ужу и ширу) одредбе организованог криминалитета. По Стојановићевом мишљењу, било коју од дефиниција да усвојимо, у земљама које су се означавале као социјалистичке (укључујући и Југославију), било је појава организованог криминалитета. Проучене су и последице овог облика криминалитета, нарочито у односу на правне човека у савременим друштвима, а указано је, на основу упоредних решења, на могуће (пре свега кривичноправне) облике његове контроле.

У глави осам излажу се перспективе сузбијања криминалитета. Аутор усваја у данашњој литератури преовлађујући став да контрола криминалитета има за циљ "да обим, динамика и форме криминалитета не пређу тзв. "праг подношљивости", односно да својим обимом и облицима не угрозе обављање основних друштвених функција.

Говорећи о кризи кривичног правосуђа, аутор додирује и питање перспективе кривичног права. Залаже се за одмереност. Супститисање кривичноправног реаговања алтернативним мерама (функционалним еквивалентима) не треба, по његовом мишљењу, вршити непромишљеним

радикалним корацима, већ на научним истраживањима заснованим дуго-
рочним стратегијама и то узимајући у обзир специфичне црте појединих
облика криминалитета.

Већ овај летимични приказ проблематике коју Стојановић третира у
свом раду јасно указује на озбиљност примењеног приступа. То су, без сум-
ње, главна питања савремене политике сузбијања криминалитета. Писац је
вођен основном идејом о потреби изградње ефикасног, али и на праву и
легитимности заснованог, одговора друштва на криминалитет. Написаном
у књизи тешко да би се нешто могло одузети. У једном концентрованом
облику, сви кључни појмови су дефинисани, а поделе доследно и на јасним
критеријумима изведене.

О битним спорним питањима аутор увек износи свој став. То је мишље-
ње познаваоца који се без тешкоћа креће у кривичном праву и криминологи-
ји. Најчешће, он је плод студиозног проучавања и далеко од догматског
мишљења, некритичности и идеологије. Управо овакав приступ данас је
неопходан. Наша послератна криминална политика чешће је била у служби
оправдања постојећег, него његовог критичког размагња.

Ако желимо да из таквог стања изађемо, морамо се ослободити аполо-
гетике и престати да "изналазимо епохалне проналаске". Требало би се више
окренути решењима која су другде дуго и студиозно проверавана због чега
и у пракси дају резултате. Прва претпоставка за то је упознати се са ставови-
ма оних који су у овој области у свету највише дали. Због тога у Стојано-
вићевом раду коришћена литература заслужује посебну пажњу. Она је
зналачки одабрана и то углавном у три важне кривичне књижевности: не-
мачкој, англосаксонској и италијанској.

Као и у тим делима, и у Стојановићевом се највећа пажња посвећује
деловању механизма кривичног права (вођењу казнене политике). Иако
излагања аболициониста, који се залажу за укидање кривичног права и
његову замену мерама нерепресивног карактера, могу бити оцењена као
интересантна, деловању органа формалне контроле ни данас, нити у блиској
будућности, нема алтернативе. Не само да су многи покушаји да се грађани
укључе у сузбијање криминалитета завршили као "контрола свих од свако-
га" или у "ескадронима смрти", већ је ова област од изузетног значаја и због
поштовања људских права и кривца и жртве. Отуда се раду ограниченог
обима, какав је *Политика сузбијања криминалитета*, не може замерити дуби-
на разраде два основна вида социјалне контроле.

Неки од могућих приговора последица су усвојених ставова који су
заступљени у литератури. Први се тиче мишљења да предмет политике
сузбијања криминалитета чине сва друштвено опасна понашања на која
заједница реагује - "криминалитет у ширем смислу". Потпуно је схватљива
жеља аутора да (при одређивању предмета науке коју излаже) избегне вези-
вање за тако променљиву категорију као што је инкриминисаност понашања
у кривичном закону и потреба да задржи пажњу и на оним понашањима која
још нису у кривичном праву кажњива, а по степену опасности за друштво то
заслужују. Но, без прецизирања на која се од тих понашања мисли - могло би
се погрешно закључити да се ради о "политичкој сузбијања девијација, одно-
сно делинквенције", што би веома проширило област проучавања.

Евентуалне друге замерке углавном би се могле односити на оно што
у делу није речено. Пре свега, иако су поменути, теоријски приступи
у криминалној политици, посебно они савремени, могли су у раду наћи значај-
није место. Истина, аутор ово изостављање у предговору објашњава тако што
истиче да је уџбеник написан за студенте четврте године који већ знају
криминологију, у чијем се склопу већина ових теорија изучава.

Овај приговор је упућен пре свега из разлога што књигу др Зорана
Стојановића не схватамо првенствено и једино као уџбеник из једне од
кључних кривичних наука. Она је, по нашем мишљењу, поуздан и вредан
материјал за све оне који се на било који начин баве сузбијањем криминали-
тета или се за ову област интересују. Читав низ криминално-политичких

проблема обрађен је на такав начин да се убудуће о њима неће моћи писати а да овај рад при томе буде заобиђен. У томе је и највећа врлина вредних дела. Наука се развија и напредује, многа мишљења, често привремено, бивају напуштена, али се неким писцима и њиховим књигама увек враћамо као поузданим саветницима.

др Ђорђе Игњатовић

ПРАВНА ДРЖАВА - ПОРЕКЛО И БУДУЋНОСТ ЈЕДНЕ ИДЕЈЕ, Зборник радова, Правни факултет у Београду, 1991.

I. Правна држава - "*Rechtsstaat*" - као творевина класичне немачке правне мисли касног XIX и раног XX века, претпоставља остваривање функционалних процеса и организационих структура државе на основама устава и закона, тј. без произвољности и идеолошког утицаја на поступке и радње државних органа, јавних служби и службених лица: "Правне државе има чим је управна власт доведена у границе закона" (Слободан Јовановић). Стицајем многих околности, посебно након пада и распада тзв. партијских држава, оживљавају расправе о основним принципима и претпоставкама организовања савременог неидеолошког грађанског ("цивилног") друштва у турбулентном транзиторном периоду посткомунизма у земљама Источне Европе.

II. Иако је код нас у протеклих годину-две дана објављено више публикација и зборника са научних скупова са правном тематиком, између осталих: *Криза правног система* (ред. Слободан Перовић); *Правна држава* (ред. Владан Васиљевић); *Дело Слободана Јовановића* (ред. Стеван Врачар); *Један век правне филозофије на Правном факултету* (ред. Данило Баста); *Ново уставно уређење Републике Србије* (ред. Миодраг Јовичић) и др., за Зборник научних радова на тему "*Правна држава - порекло и будућност једне идеје*" може се рећи да представља неспорни допринос овој актуелној проблематици.

III. У Зборнику радова чија је промоција одржана крајем априла на Правном факултету у Београду (говорили: В. Васиљевић, М. Подунавац, С. Лилић, В. Водинелић), објављени су научни радови и прилози који су презентирани на истоименом симпозијуму који је 26-27. септембра 1991. године, у оквиру прославе 150-годишнице, одржан на Правном факултету у Београду у сарадњи са Гете Институтом, односно Културним центром Немачке у Београду. Како у напомени истичу најзаслужнији за организацију скупа и редактори зборника, проф. др Данило Баста и г. *Dieter Müller*: "у књизи се двојезично објављују саопштења и прилози (...) са жељом да се данас и овде, допринесе озбиљном, аргументованом, вишестраном, па и критичком разматрању питања о правној држави". Садржински, десетак радова реномираних аутора и правних експерата обрађује тематику правне државе, како са "традиционалних" (нпр. однос "правне државе" према "државном праву"); тако и са "савремених" становишта (нпр. правна држава и теорија система).

IV. У уводној речи на симпозијуму академик *Радомир Д. Лукић*, између осталог, истиче: "Ако се под правом разумеју норме које санкционише држава и ако држава саму себе организује тим истим нормама, онда је свака држава правна у том смислу, јер нема ниједне која не санкционише правне норме и није организована. Међутим, израз правна држава не употребљава се у том основном смислу, већ у неком другом. Углавном има два значења у којима се овај израз употребљава (...)"

1. *Вернер Кравиц* (*Werner Krawiez*, професор, Катедра за правну социологију, правну и социјалну филозофију, Минстер), у раду *Друштвена правила игре и право у перспективи теорије система* (*Soziale Spielregeln und Recht in Systemtheoretischer Perspektive*) указује између осталог на околност да: "Није сваки политички систем који себе означава "правном државом" стварно